

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

וירא תש"ע

פרשת שבוע

יש אמירה גם בשתיקה!

***"אינני מדבר כי יש לי כוח לדבר, אני מדבר כי אין לי כוח לשתוק" (הראי"ה)**
הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בשורת הולדת הבן היא המקשרת בין פרשת וירא והפטרתה. הולדת יצחק לאברהם הזקן (בראשית י"ח יב) מקבילה להולדת בנה של השונמית מבעלה הזקן (מלכים ב' ד' יד).

פרשת אירוח הנביא אלישע בבית השונמית ושכרה בהולדת בנה, היא חלק ממגילת פרקי אליהו ואלישע המופיעה במרכז ספר מלכים. (נעיר כי יש רק ספר מלכים אחד, החלוקה למלכים א וב אין לה כל מקור יהודי).

מגילה זו, העוסקת באליהו הנביא, תלמידו אלישע והנסים שעשו, מפסיקה את רצף העיסוק במלכי יהודה. לא זו אף זו, היא מעבירה את מרכז הכובד של הדיון הנבואי למלכי ישראל. זו הסיבה שספר דברי הימים העוסק במלכי יהודה בלבד, מזכיר פעם אחת את אליהו בהקשר למכתב ששלח אל יהורם מלך יהודה (ושאיננו נזכר בספר מלכים), את אלישע איננו מזכיר כלל. ננסה להבין את פשר הענין ומשמעותו הרוחנית.

ספר מלכים פותח במעבר בין מלכות דוד למלכות שלמה ובמלכות שלמה. אחד עשר פרקים מוקדשים לענין זה.

פרקים יג-יד עוסקים בפילוג הממלכה המאוחדת, במלכות רחבעם מלך יהודה ובירבעם מלך ישראל.

פרקים טו-טז עוסקים במלכות אסא הצדיק מלך יהודה ובמקביל בבתי המלוכה שקמו ונפלו בישראל.

מפרק יז ואילך ועד מלכים ב פרק ח פסוק טו (גם החלוקה לפרקים איננה יהודית) הנבואות עוסקות בפעילות בממלכת ישראל באופן בלעדי. גם אם מלכות יהודה ויהושפט נזכרים, זה רק בגלל פעילות משותפת עם ממלכת ישראל. זוהי בעצם מגילת אליהו ואלישע.

הפרקים הבאים בספר מלכים, פותחים בתאור קצר של קורות צאצאיו של יהושפט ותיאור מפורט של חילופי השושלות בממלכת ישראל, משושלת עמרי לשושלת יהוא.

מכאן ואילך חוזר ספר מלכים לסדרו הרגיל, טיפול במקביל בשתי הממלכות (עד לירידתה של ממלכת ישראל מעל במת ההיסטוריה עם גלות שומרון).

ניתן להסביר את השתיקה הרועמת וההתעלמות ממלכת יהודה כביקורת נוקבת על מה שהתרחש בממלכה זו, בעיקר אחרי מות יהושפט. עם מותו של יהושפט ועלית בנו יהורם לשלטון, ירדה ממלכת יהודה לשפל המדרגה, הן במצוות שבין אדם לחברו והן במצוות שבין אדם למקום. ההשחתה הנוראה מתוארת בספר דברי הימים. יהורם רצח את כל אחיו בחרב (דבה"ב כ"א ד) והחטיא את בני ממלכתו, עד כדי כך שהכתוב מגדיר זאת בלשון חריפה ביותר:

"וַיִּלְךְ בְּדָרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ בֵּית אַחְזָב... גַּם הוּא עָשָׂה בְּמֹת בְּהָרֵי יְהוּדָה וַיִּזֶן אֶת יִשְׁבִּי וְיוֹשֵׁלִם וַיִּדַח אֶת יְהוּדָה" (שם ו, יא).

העונשים שקיבל היו גם הם מהקשים ביותר הידועים לנו:

"וַיַּעַר יְקִיָּק עַל יְהוֹרָם אֶת רוּחַ הַפְּלִשְׁתִּים וַהֲעֵרְבִים אֲשֶׁר עַל יַד פּוֹשִׁים: וַיַּעֲלֹ בִיהוּדָה וַיִּבְקְעוּהָ וַיִּשְׁבּוּ אֶת כָּל הַרְכּוּשׁ הַנִּמְצָא לְבֵית הַמֶּלֶךְ וְגַם בָּנָיו וְנָשָׁיו וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ בֶּן כִּי אִם יְהוֹאָחָז קֶטָן בְּנֵיו: וְאַחֲרֵי כֵן זָאת נִגְפוּ יְקִיָּק בְּמַעֲיוֹ לְחַלִּי לְאֵין מִרְפָּא: וַיְהִי לְיָמִים מְיָמִים וַיָּכַעַת צֶאֱת הַקֶּץ לְיָמִים שְׁנַיִם יָצְאוּ מֵעֵיו עִם חָלְיוֹ וַיָּמָת בְּתַחֲלָאִים רָעִים: (שם טז-יט)

בנו היחיד אחזיה היה "ממלא מקום אבותיו" והמשיך את דרכו של אביו עד כדי כך שהתלמוד דורש: "אחזיה... אמר רבי לוי: שהיה קודר אזכרות (חותך את שמותיו של הקב"ה מתוך ספרי תורה), וכותב עבודה זרה תחתיהן" (סנהדרין דף קב ע"ב).

אמו של אחזיה המשיכה את דרך קודמיה:

"וַתִּקֶּם וַתִּדְבֹר אֶת כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה לְבֵית יְהוּדָה" (שם כ"ב י) "כי עתליהו המרשעת בניה פרצו את בית האלהים וגם כל קדשי בית יקנוק עשו לפעלים" (דברי הימים ב' כ"ד ז).

עזרא הסופר - המחבר של ספר דברי הימים, ברוח הקודש, החליט לבקר את מלכי יהודה באופן ישיר.

ירמיה - מחברו של ספר מלכים, החליט על פי הנבואה לבקר את מלכי בית דוד של תקופה זו בהתעלמות ושתיקה רועמת.

קשה להחליט מי מביניהם ביקורתו נוקבת יותר.

לע"נ
רבי יעקב
בן אברהם ועיישה סבג

לע"נ
הרב אשר וסרטייל ז"ל
נלבי"ע ט' כסלו תשס"ט

ERETZ HEMDAH

5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360

Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

ארץ חמדה ע"ר

רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360

טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

חמדת הדף היומי עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

יד' - כ' חשון, בבא בתרא עב-עח

מכירת שטרות (עו-עז)

הרב עופר לבנת

לע"נ סבתנו מלכה טוביע בת הרב יעקב לייב

השבוע בדפי הדף היומי הגמרא דנה בשאלה באלו דרכים ניתן להקנות שטר חוב. בניגוד לחפצים, שערכם טמון בגופם = גופם שוה ממון, השטר שוויו אינו טמון בגופו = "אין גופו ממון". השטר אינו אלא ראייה על קיומו של חוב ומה שיוצר את השעבוד. להלכה נפסק בגמרא (עו עמוד א- לפי גרסת רוב הראשונים ולא כגרסת הרשב"ם) שכדי להקנות שטר חוב צריך כתיבה ומסירה. מסירה פירושה למסור את שטר החוב לידי קונה השטר. כתיבה פירושה לכתוב שטר נוסף בו נאמר שהמקנה מקנה לקונה את שטר החוב וכל השעבוד שיש בו. גם את השטר הזה יש לתת לקונה.

השאלה היא, כיצד מצטרפים הכתיבה ומסירה להקניית שטר החוב. מה תפקידן של כל אחת מהפעולות הללו? בעל התרומות (שער נא חלק ג סעיף ד) מביא מחלוקת בין הראב"ד לרמב"ן בשאלה זו.

לדעת הראב"ד, כאשר מקנים שטר, צריך להקנות גם את גוף השטר, דהיינו הנייר שעליו כתוב השטר, וגם את השעבוד על החוב. המסירה תפקידה להקנות את גוף השטר ומבחינה זו יש כאן הקנאה רגילה של מטלטלין. הכתיבה תפקידה להקנות את השעבוד.

הרמב"ן חולק על הראב"ד. לדעתו, בשטר אין כלל הקנאה רגילה של חפץ, שכן השטר כל עניינו הוא ההיבט המופשט שבו, דהיינו השעבוד על החוב. לכן, גם המסירה וגם הכתיבה תפקיד שניהם להקנות את השעבוד. ההיגיון בשימוש בשניהם הוא, שכאשר אדם מקבל לידו את שטר החוב וגם שטר שמעיד על כך שהוא רכש את שטר החוב, הוא סמוך ובטוח בבעלותו ולכן זה נחשב קניין.

ההשלכה ממחלוקת הראב"ד והרמב"ן היא אם ניתן להמיר את המסירה בקניין מטלטלין אחר, כמו חליפין. לדעת הראב"ד ניתן להמיר את המסירה בחליפין או בקניין מטלטלין אחר כיוון שתפקיד המסירה היא להקנות את גוף השטר. לדעת הרמב"ן, לא ניתן להמיר את המסירה בקניין מטלטלין אחר, שכן המסירה תפקידה כמו הכתיבה להקנות את השעבוד, ורק באופן שנמסר השטר ממש לידי הקונה קבעו חכמים שהשעבוד עובר לבעלותו.

סיכום ופסיקה:

השולחן ערוך (חוי"מ סו, ד) פסק כדעת הרמב"ן שכדי להקנות שטר חוב צריך דווקא למסור את השטר לידי הקונה (בנוסף על הכתיבה) וקניין חליפין לא יכול להוות תחליף למסירה. אולם, במקום אחר (שם סעיף כ) הביא השולחן ערוך את דעת הראב"ד שניתן להמיר את המסירה בקניין מטלטלין אחר. המפרשים התקשו בהסבר דבריו. הש"ך (סו ס"ק ע) הכריע כדעת הרמב"ן שצריך דווקא מסירה ולא ניתן להיעזר בקניינים אחרים.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Cali, Colombia

קאלי, קולומביה

ניסן תשנ"א

כהן החי עם גויה ואינו שומר תורה ומצוות - פגימתו מן הכהונה לצורך גיור האשה, ונישואיהם כדת משה וישראל

שאלה

בעיר מתגורר יהודי ש"מוחזק" ככהן, הנשוי לאשה גויה לפי חוק המדינה. האיש מעוניין לגייר את אשתו. הוא אינו שומר תורה ומצוות כיום, וכפי הנראה גם אביו לא הקפיד על המצוות.

שאלתי - האם יש דרך לברר שמא הוא עצמו פסול לכהונה, או שחזקתו לכהונה הורעתה, כדי להתיר לו לבסוף להנשא לה לכשתתגייר, כפי שראיתי בתשובה של הרב משה פיינשטיין, או שמא עלי להודיע להם שאין תקוה ושלא אוכל לעזור להם? כיצד עלי לנהוג?

תשובה

- א. על-פי דיני התורה כהן נשאר במעמדו ככהן אפילו אם עבר עבירות חמורות (1).
- ב. אם אבי הנדון הוא כהן שנשא גרושה או גיורת, בנו הנולד ממנה הרי הוא חלל, וזה נפסל מכהונתו ודינו כזר לכל דבר, ומותר לו אפוא לישא גיורת (2). אבל כמובן שלא ידוע לנו, שאכן כך המציאות במקרה הנדון.

- (1) ואפילו עבר עבירות המיוחדות לכהן, כגון נשא גרושה וכו' אינו נפסל מכהונתו אלא רק מעבודת כהן, כמו נשיאת כפים, וע"ע שו"ע (אורח חיים סי' קכח סעיפים מ, מא ומב) וברמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ו ה"ט ופ"ט ה"ט"ו).
- (2) שו"ע (אבן העזר סי' ז) ורמב"ם איסורי ביאה (פ"ט ח"י).
הערה: אמנם ב"אגרות משה" (אבן העזר ח"ד סי' יא וסי' לט) פסק ביחס לאדם שהחזיק את עצמו כהן ובנסיבות האמורות שם, להקל שלא להצריכו להוציא את אשתו הגיורת, אבל עיין שם שהמקרים שונים, הן מצד עצם חזקת כהונה הן מצד שה"כהן" שם כבר נשוי.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'- ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

מחיר מבצע לששת הכרכים 300 ₪ במקום 360 ₪ (לחץ לקניה) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת! מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

